

נהיה מאחר שהתלמוד נחתם, ותלמוד ערוך בפיו ושגור, סיני ועוקר הרים וטוחנן זה בזה, מפלפול ועומק שכלו ורוחב בינתו כל חכם לב הן גור יגור, רב גובריה כהשאלות ובה"ג ור"ח ורש"י והוא כאחד מהם, ואולי יותר בחריפות ובקיאות לפי מה שנראה ממה שחידש בתלמוד, וכל חכמי ישראל הנמצאים היום כולם כקליפת השום וכרגיר שומשום נגד אחד מתלמידיו הקטנים עכ"ל. והתשב"ץ כותב על רבינו¹²³ שהיה גדול משלושת אחיו בתורה. ומהר"ק כותב¹²⁴ בעניינותו אין בידינו להזיז דברי הגאון ר"ת ממקומו ואפילו כמלא נימא. והיש"ש כותב¹²⁵ מצאתי בתשובות הרא"ש שכתב, שהאיש ר' משה בר מיימון גדול היה מאוד בכל החכמות, מ"מ כשהוא חולק עם ר"ת ור"י שלא לשמוע אליו, אלא לילך אחרי בעלי התוספות. כי קבלה בידו, שר"ת ור"י הצרפתים היו גדולים בחכמה ובמניין יותר מן הרמב"ם. כתב הלבוש¹²⁶ ור"ת הוקשה לו וכו' וענתה לו בת קול. אגדה מספרת שמשה רבינו ע"ה ירד לבקשת ר"ת והכריע כמותו במחלוקת¹²⁷. מחכמי זמנו: ר' חיים ב"ר יעקב¹²⁸.

לו. רבינו אליהו מפריז

[א] מכונה: ר' אליהו מפריז¹, ר' אליהו הצרפתי², רבינו התשבי³, וסתם ר' אליהו⁴.

ר"ת'.¹²⁷ עיין פרטי המעשה בסה"ד.
¹²⁸ רבינו חיים ב"ר יעקב: שר שיר לכבוד ר"ת (נכתב בספר תגנית, והובא השיר בספר השרשים לרד"ק, כ"כ ר' אליהו המדקדק שם).
 לז. 1. תוס' יבמות מז. ומרדכי פסחים תקעא.
 2. תוס' סוטה יז: ותוס' ר"י לברכות ז: 3. כתוב במחזור ויטרי (סי' תקד) 'שמעתי בשם רבינו הקדוש התשבי מפריז', דיבור זה חתום באות 'ת' והוא תוספת [ר"ל שאינו מר' שמחה מויטרי (ערך כה אות ד) בעל מחז"ו אלא תוספת היא מחכם אחר], וכנראה הוא המנהיג (עיין ערך סה אות א). 4. בתוס'.

ישראל כו' אחלי אליעזר לפני הנביא אשר ברמרוג רבינו יעקב אביר הרועים, מי יתנני לו לעבד ונפשי לו לשפחתה לרחוץ רגליו וכו'¹¹¹. ר' משה מפונטיזא כותב לרבינו בשאלתו¹¹² 'מבלעדי אדוני לא ירים איש את ידו ואת רגלו בביהמ"ד'.

ר' חיים כהן היה אומר¹¹³ 'אילמלי הייתי כשנפטר ר"ת הייתי מטמא לו. ר"י הזקן כותב בתשובה 'אם על פי הקדוש [הוא רבינו] עשתה אבטל קצת דברי'¹¹⁴, 'אילו ידעתי שר"ת היה מחמיר הייתי מבטל דברי מפני דבריו'¹¹⁵, 'אין לאסור מה שהתיר רבינו פעמיים'¹¹⁶, 'לא מלאני לבי לעבור על דברי דודי'¹¹⁷. ובפטירת רבינו כותב ר"י הזקן בתשובה¹¹⁸ 'אין אשכול לאכול ומה אשיב לאשכל הכופר ואנכי עפר ואפר ולא ידעתי ספר נותן אמרי שפר ואיך אומר אחכמה והיא רחוקה ממני ומאין תמצא אמרי עמוקות מני חשך ותעלומות יוציא, אחרי כבה אורו של עולם ונגנזו לזאת יחרד לבי דמוע תדמע ותרד עיני דמעה כי נשבו לוחות הברית, וצורני יחמול על השארית ויתן לנו תקנה ואחרית בזכות הרחמן ובזכות רבינו הקדוש לפקוח עינים עורות יאיר עינינו במאור תורתו להשיב אמרים נכוחים וכו'¹¹⁹.

הריב"ק משפירא כותב על רבינו¹²⁰ 'לב אריה ויתד תקוע'. והאר"ז כותב¹²¹ 'הדבר ידוע גודל לבו של ר"ת שהיה בידו להתיר השרץ'. הריב"ש כותב על רבינו¹²² 'וכמוהו בפלפול לא

¹¹¹ סה"י תשו' נח. ¹¹² סה"י תשו' נא.
¹¹³ תוס' כתובות קג: ומרדכי מ"ק תתצט.
¹¹⁴ שיטה"ק ע"ז ח"ג תשו' מז. ¹¹⁵ תשו"מ מאכ"א סי' ה. ¹¹⁶ פסקי ר"י הזקן סי' עה (שבשיטה"ק ע"ז ח"ג). ¹¹⁷ ביצה יז: ¹¹⁸ אר"ז ב"ב קמב.
¹¹⁹ כפה"נ דקאי על רבינו אף שלא מפורש בהדיא.
¹²⁰ ספר יחוסי תנאים ואמוראים לריב"ק משפירא (ערך נאות א) עמ' תקכה. ¹²¹ ב לג. ¹²² תשו' שצד.
¹²³ ח"ג סי' רמו. ¹²⁴ תשו' נב. ¹²⁵ בהקד' לב"ק. ¹²⁶ אר"ח רפו א. אולי ר"ת' זה אינו רבינו אלא ר' יעקב ממרויש דלקמן ערך סז אות ב שנקרא ג"כ שמות חכמים / וויס, אברהם מאיר {עמוד 130} (2864)

סדר ימות עולם

פמ

מרביצי תורה ויודעי דעת ומביני מדע כמו רבינו שלמה בן יצחק ז"ל מעיר טרוויש מארץ צרפת והוא פירש התלמוד והוציא לאור תעלומותיו, וכן פירש התורה ושאר עשרים וארבע ספרים ונפטר בשנת ד' אלפים ותתס"ה למנין העולם.

ועמד אחריו וישב על כסאו נינו¹⁵⁶ ר' יעקב הנקרא רבינו תם¹⁵⁷ וכן רבינו שמשון ורבינו גרשם¹⁵⁸ וכמה חכמים אחרים משאר בעלי התוספות שהיו בצרפת וגם באשכנז ושאר ארצות אדום עמדו כמו כן הרבה חכמים גדולים במשנה ובתלמוד.

ובארץ מצרים^{158א} זרח המאור הגדול רבינו משה בר מיימון ז"ל הדיין שהשכיל בתורה ובכל חכמה ויצא טבעו בכל העולם ובבחרותו נדבה רוחו אותו והפליא ועשה פירוש נפלא, לששת סדרי משנה בלשון צח וברור עד מאוד¹⁵⁹

ז"ל איש חכם ונבון ובקי בכל חכמה וכן אתותו של ר' ברוך הנזכר היה והוא חבר ספרים רבים ואחד מהם הוא הספר שקראו ספר הקבלה סדר בו כיצד קבלו התורה דור אחר דור ממשה רבינו ע"ה עד סוף ר' יוסף בן מיגש הלוי ור' ברוך דודו ז"ל ומספרו זה לקטתי והעתקתי רוב מה שכתבתי בפרק הזה מייחס אנשי השם וגדולי החכמים שהיו בכל דור ודור, ועוד חבר ספרו החשוב שחיבור בעיקרי האמונה הנקראי אל עקי"רה אל רפי"עה, ועוד חבר ספרו החשוב והנכבד בחכמת התכונה וכמה ספרים אחרים עוד, והוא קדש את השם ברבים ומת על יתודו ונקבר בעיר טוליטולא¹⁵⁵.

ואחר כן באו כמה מהומות וצרות רבות ורעות על ישראל בספרד עד כמעט אבדה החכמה ונשכחה מבני ארצות האל אבל בצרפת ואשכנז ושאר ארצות הערלים עמדו מקדם חכמים גדולים

מערכת י, קמו). 155. עיין שה"ג (ח"א מערכת א, ט). 156. צ"ל: נכדו. 157. ע"ש הפסוק (בראשית כה, כז) "ויעקב איש תם יושב אהלים" וראה זה חדרש הראני אאמו"ר שליט"א בהגהות מהרי"ד על תו"כ פ' בחוקותי עה"פ "ותם לריק כחכם" זה שהוא משיא את בתו ונותן לה ממון הרבא ולא הפסיקו שבעת ימי המשתה לצאת עד שמתה בתו נמצא קובר את בתו ומאבד את ממונו. וכתב המהרי"ד ז"ל ונתגלה לי בחלום בשנת תרי"ד בחדש אייר שלכך נקרא ר' יעקב איש תם רבינו תם עבור שהוא תיקן תיקון חזרת הגדוניה וביטל זו הקללה של ותם לריק כחכם עכ"ל [עיין תוס' כתובות מו, ב.]. 158. אינו במקומו דהלא ר"ג היה רביה דרביה של רש"י. 158א. [הרמב"ם נולד ביי"ד ניסן ד"א תתצ"ה בקורדובה שבספרד, בשנת תתק"יט עברה משפחתו לפאס שבצפון אפריקה, עקב גזרות השמד שחרפו בארץ זו בעת ההיא יצאו לארץ ישראל וביום ג' סיון תתקנ"ה הגיעו לעכו ושהו בה כששה חדשים בד' מרחשון הגיעו ירושלימה עקב המצב הקשה בארץ ירדו למצרים, תחילה ישב הרמב"ם באלכסנדריא (ר' שה"ג בשם שו"ת מהרי"פ) ולאחר מכן עברו לפוסטאט היא קהיר העתיקה ושם נ"ג בכ' טבת ד"א תתקס"ה כבן ע' שנה ונקבר בטבריה]. 159. ז"ל הרמב"ם בחתימתו לפי המשניות: אני משה בר' מימון וכו' התחלתי לחבר פירוש זה ואני בן שלש ועשרים שנה והשלמתי אותו במצרים ואני בן שלשים שנה שהיא שנת אלף וארבע מאות ותשע ושבעים